

داعش

افزایش و عمل

دکتر سیدرضا صدرالحسینی

این کتاب به روشنی است که در مورد تروریست تکفیری
از زبان فارسی به عربی ترجمه و در قالب کتاب در
کشورهای منطقه توزیع شده است.

فرهنگ
انتشارات

تقدیم به

- شهدای هشت سال دفاع مقدس که خون پاک آنان
انقلاب اسلامی را تا هزاران کیلومتر دورتر از مرزهای ایران
سرافراز کرده است؛

- سربازان گمنامی که در سال‌های طولانی پس از
پیروزی انقلاب اسلامی با رهنمودهای امام خمینی (ره) و
امام‌المؤمنین (علیه السلام) با تلاش بی‌وقفه خود در سراسر جهان
در حال زمینه‌سازی ظهور حضرت حجة‌ابن‌الحسن (علیه السلام)
می‌باشند؛
- شهدای حبس اسلامی بیداری اسلامی.

سرشناسه	صدرالحسینی، سیدرضا، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	داعش: اندیشه و عمل / سیدرضا صدرالحسینی.
مشخصات نشر	قم: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۴۱۶ ص.: مصور (بخشی رنگی).
شابک	۵-۴۷۱-۲۲۶-۹۶۴-۹۷۸-۳۰۰۰۰۰: ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	یادداشت.
موضوع	داعش
موضوع	IS (Organization)
موضوع	داعش -- تاریخ
موضوع	IS (Organization) -- History
موضوع	تروریست‌ها -- عراق
موضوع	Terrorists -- Iraq
موضوع	تروریست‌ها -- سوریه
موضوع	Terrorists -- Syria
شناسه افزوده	پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق (ع). انتشارات زمزم هدایت
رده بندی کنگره	۴۱۳۹۵: ص ۵/۲ HV۶۴۳۲۱/۵
رده بندی دیویی	۳۰۳/۶۲۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۶۲۲۵۰

داعش

آل‌پیشه و عمل

نویسنده: دکتر سیدرضا صدرالحسینی

با مقدمه: دکتر علی اکبر ولایتی

ناظر علمی: دکتر علی عرب‌پور

ویراستار: حسین قاسم حمزه

صفحه‌آرا: اسماء وصال طلب راوری

طراح جلد: مؤسسه فرهنگی میرعماد

ناظر چاپ: علی رضاوند

ناشر: زمزم هدایت

چاپ: زلال کوثر • نوبت چاپ: اول • تاریخ چاپ: پاییز ۱۳۹۵

شماری: ۱۰۰۰ • قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۲۰۱-۸

نشانی ناشر: قم، خیابان دورشیر، انتشارات زمزم هدایت

تلفن: ۰۲۵۳۷۷۳۰۷۳۵، ۰۹۱۲۲۵۱۲۸۰۰

مراکز فروش:

خبرگزاری تسنیم: میدان فردوسی، خیابان میرزای شیرازی، کوچه دوازدهم، کتابخانه طبقة دوم، کتاب

فروشی خبرگزاری تسنیم، تلفن: ۴۲۱۳۹۶۱۲

خبرگزاری فارس: خیابان انقلاب، ضلع شمال شرقی، چهارراه کالج، کوچه سعیدی، بن بست شبنم، کتاب

فروشی خبرگزاری فارس، تلفن: ۸۸۹۱۱۶۶۹

مؤسسه کیهان: خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، کتاب فروشی کیهان، تلفن: ۶۶۴۰۳۴۷۹

مؤسسه کیهان: خیابان مطهری، روبروی هتل تهران، کتاب فروشی کیهان، تلفن: ۸۸۹۴۵۳۴۹

کتاب فروشی مجازی ترنج: www.toranjbook.com

مهدی بیطرفان: ۰۹۱۲۲۴۷۲۶۰۸

فهرست مطالب

۱۵.....	مقدمه دکتر علی اکبر ولایتی
۱۹.....	مقدمه نویسنده
۲۱.....	نقاط اشتراک و تفاوت سلفی با بنیاد و نوسلفی ها
۲۲.....	چالش اجتهاد و تقلید در میان سلفی ها
۲۳.....	نوسلفی ها نسخه مدرن سلفی گری، از سر این در خدمت اهداف سلفی
۲۴.....	مجتهدان فیس بوکی و توییتری
۲۷.....	تفاوت های سلفی ها با داعش
۲۸.....	مهم ترین آرا و نظریات سلفیان جدید
۲۸.....	الف) پیروی از سلف صالح
۲۸.....	ب) تمسک به ظواهر نصوص قرآن و سنت
۲۸.....	پ) تأکید بر نقل و مخالفت با علم و دانش جدید
۳۸.....	نمودار مذاهب اسلامی
۴۱.....	حملة امریکا به عراق
۴۲.....	تأسیس القاعدة عراق
۴۴.....	ابو مصعب زرقاوی کیست؟
۴۶.....	تشکیلات سازمان زرقاوی
۴۶.....	تأسیس شورای مجاهدین زرقاوی
۴۷.....	دوگانه بن لادن - زرقاوی
۴۹.....	القاعدة عراق پس از زرقاوی و نوع نگاه به داعش

۵۳.....	بروز داعش
۵۳.....	۱. جایگاه منطقه‌ای برتر.....
۵۴.....	۲. ایران، محور مقاومت و الگوی مبارزه با استکبار و استعمار.....
۵۵.....	۳. ارائه الگوی رقیب لیبرال-دمکراسی در منطقه.....
۵۶.....	شباهت‌ها و تفاوت‌های شیخ داعشی و شاهزاده وهابی.....
۶۳.....	تشکیل داعش
۶۷.....	دیدگاه‌ها و افکار.....
۷۱.....	اعتقاد به تکفیر مخالفان.....
۷۲.....	اعتقاد به اصفیت.....
۷۲.....	اعتقاد به تشکیل خلافت اسلامی.....
۷۳.....	تأکید بر روایت تکریری از اخوان‌الزمان.....
۷۵.....	ساختار تشکیلاتی داعش
۷۶.....	فرماندهی.....
۷۶.....	وزرای داعش.....
۷۷.....	دفتر جنگ داعش.....
۷۷.....	مسئولان استان‌ها.....
۷۷.....	شورای نظامی.....
۷۸.....	مجلس مشورتی.....
۷۸.....	هیئت‌های شرعی.....
۷۸.....	شورای امنیت و اطلاعات.....
۷۹.....	رسانه‌ها.....
۸۱.....	سران داعش
۸۱.....	ابوبکر البغدادی.....
۸۲.....	نقش امریکادر به قدرت رسیدن البغدادی.....
۸۵.....	البغدادی یا الیوت شیمون؟.....
۸۶.....	ابومحمد العدنانی.....
۸۶.....	ابومسلم التركمانی.....

۸۶	ابوبکر الشیشانی.....
۸۶	ابوایمن العراقی.....
۸۷	ابو احمد العلوانی.....
۸۷	ابو عبدالرحمن البیلاوی.....
۸۷	حجی بکر.....
۸۷	ابوفاطمه الجحیشی.....
۸۷	عبدالمحسن عبدالله ابراهیم الشارخ.....
۸۸	حمید محمد حمید العلی.....
۹۱	شیوه‌های جذب و دلایل بعضی از موفقیت‌های داعش.....
۹۱	تأکید بر حکمت اسلام.....
۹۲	تأکید بر از بین بردن منافات بین ولایت‌های اسلامی.....
۹۲	سرمایه‌گذاری روی کودکان و نوجوانان.....
۹۲	داعش در عراق.....
۹۳	اتباع خارجی.....
۹۵	نقش زنان در گروه داعش.....
۹۵	اسامی تعدادی از زنان فعال و خطرناک گروه تروریستی داعش.....
۹۷	داعش و حزب بعث.....
۱۰۰	داعش و جبهه النصره.....
۱۰۲	داعش و طالبان.....
۱۰۴	جدول اعضای خارجی داعش در عراق و سوریه از صد کشور.....
۱۰۷	تاکتیک‌های عملیاتی داعش.....
۱۰۷	۱. تصرف اراضی و گسترش قلمرو.....
۱۰۷	۲. تطمیع و تهدید افراد صاحب نفوذ.....
۱۰۷	۳. تکیه بر اصل غافل‌گیری.....
۱۰۸	۴. عملیات روانی.....
۱۰۹	۵. تسری بحران به همه مناطق.....
۱۱۰	۶. استفاده از سپر انسانی.....

۱۱۳.....	منابع مالی داعش
۱۱۵.....	فروش نفت
۱۱۶.....	داعش چگونه می‌تواند نفت عراق و سوریه را به پول تبدیل کند؟
۱۱۸.....	سرمایه‌گذاری
۱۲۳.....	داعش و رسانه
۱۲۶.....	مؤسسه «الفرقان»
۱۳۰.....	داعش و مهندسی تبلیغات در فضای مجازی
۱۳۱.....	نحوه حمایت رسانه‌ها از داعش
۱۳۱.....	۱. تقابل مومنی و مذهبی
۱۳۲.....	۲. ترویج خط تجزیه عراق
۱۳۲.....	۳. اغراق در قدرت داعش
۱۳۴.....	۴. تمرکز بر ایران و وابسته نشان دادن دولت قانونی عراق
۱۳۵.....	۵. ارائه چهره‌ای خوش از اسلام
۱۳۵.....	مغز متفکر داعش در فضای مجازی
۱۳۷.....	شروط داعش برای خبرنگاران
۱۳۹.....	تلاش داعش برای نشان دادن چهره‌ای مثبت از خود
۱۴۱.....	داعش و رسانه‌های نوین
۱۴۱.....	۱. استفاده از رسانه‌ها با هدف تبلیغ
۱۴۱.....	۲. فعالیت‌های گسترده داعش در فضای اینترنت
۱۴۲.....	۳. شبکه گسترده و متمرکز تبلیغی
۱۴۲.....	رویکرد دوگانه داعش در فضای مجازی
۱۴۲.....	محبوب و وحشت‌آفرین
۱۴۴.....	آموزش همسردهی به روش داعشی
۱۴۷.....	داعش از دیدگاه روان‌شناسی سیاسی
۱۴۷.....	شخصیت‌شناسی رهبر داعش
۱۴۹.....	روان‌شناسی اعضا
۱۴۹.....	عوامل اصلی رویکرد به وحشیگری

۱۵۰.....	۱. توحش ما در توحش است.....
۱۵۰.....	۲. غرق شدن در گروه.....
۱۵۱.....	۳. آدم فرض نکردن افراد خارج از گروه.....
۱۵۱.....	۴. انتقام.....
۱۵۱.....	۵. رهبران گروه‌ها.....
۱۵۲.....	تنفر بیشتر مسلمانان از داعش.....
۱۵۳.....	نقش غرب در ایجاد داعش.....
۱۵۳.....	بازیابی هویت در کشورهای غربی.....
۱۵۴.....	ارتباط دین‌داری ظاهری با خشونت.....
۱۵۴.....	باورها و اندیشه‌ها.....
۱۵۷.....	داعش از دیدگاه روان‌شناسی.....
۱۵۸.....	خشونت سیاسی در غرب آسیا.....
۱۶۱.....	مواضع و واکنش‌ها.....
۱۶۱.....	موضع داعش در برابر شیعیان.....
۱۶۴.....	موضع داعش در برابر فلسطین و جنگ غزه.....
۱۶۵.....	موضع داعش در برابر حماس.....
۱۶۶.....	موضع داعش درباره مسیحیان.....
۱۶۷.....	موضع داعش در برابر اخوان المسلمین.....
۱۶۷.....	موضع داعش در برابر کردها.....
۱۶۸.....	داعش و ارتش آزاد سوریه.....
۱۶۹.....	واکنش به خلافت البغدادی.....
۱۷۳.....	داعش و بازیگران خارجی.....
۱۷۵.....	حمایت‌های مالی خارجی.....
۱۷۷.....	اقرار معاون البغدادی.....
۱۷۸.....	مالکیت و نوع تجهیزات نظامی نیروهای داعش.....
۱۸۳.....	داعش و آمریکا.....
۱۸۶.....	پیشینه عملکرد آمریکا در عراق.....

۱۸۶	پیشینه حمایت آمریکا از تروریسم
۱۹۰	مفهوم تئوری آشوب سازنده
۱۹۲	طرح آمریکا برای بالکانیزه کردن عراق و سوریه
۱۹۳	منفعت آمریکا از بی ثباتی در عراق
۱۹۳	روش حمایتی آمریکا از داعش
۱۹۶	دلایل هم‌سویی آمریکا با داعش
۲۰۰	داعش، دارای راهبردی آمریکا
۲۰۳	داعش، دشمن نادان یا دوست وفادار
۲۰۷	مواضع رسمی آمریکا در مقابل داعش
۲۰۹	۱. نیروسازی بهوده
۲۰۹	۲. همراهی نکردن افکار عمده می با آمریکا
۲۱۰	۳. بحران پناه‌جویان
۲۱۱	خطوط قرمز آمریکا
۲۱۲	بهره اقتصادی آمریکا
۲۱۴	برخورد داعش با منافع آمریکا
۲۱۷	هزینه‌ها و اهداف آمریکا از جنگ با داعش
۲۱۸	اهداف آمریکا از حمله به داعش
۲۲۱	کدخدایی جهان
۲۲۱	احیای شعار مبارزه با تروریسم
۲۲۲	اعمال فشار به سوریه
۲۲۳	انزوای ایران و محور مقاومت
۲۲۵	راهکار مقابله با توطئه آمریکا در منطقه
۲۲۶	مرد شماره یک او‌باما در جنگ
۲۲۸	نارضایتی آمریکایی‌ها از رویکرد او‌باما
۲۲۸	پیامدهای حمله آمریکا به داعش
۲۳۱	نگرانی آمریکایی‌ها از وقوع حملات بزرگ تروریستی
۲۳۲	تفاوت‌های جنگ با داعش با جنگ در لیبی

۲۳۳.....	فرضیه‌های موجود.....
۲۳۴.....	حفاظت داعش برعهده کیست؟.....
۲۳۵.....	امریکا، داعش و سوریه.....
۲۳۸.....	امریکا، سازمان منافقین خلق و داعش.....
۲۳۹.....	امریکا، داعش و جمهوری اسلامی ایران.....
۲۴۱.....	راه‌حل‌های جمهوری اسلامی برای حل بحران در سوریه.....
۲۴۷.....	داعش و رژیم صهیونیستی.....
۲۵۲.....	داعش در امتداد صهیونیست.....
۲۵۴.....	موضع رژیم صهیونیستی در جنگ علیه داعش.....
۲۵۸.....	فرصت‌های ائتلاف علیه داعش برای رژیم صهیونیستی.....
۲۵۸.....	۱. منزوی کردن سطر.....
۲۵۸.....	۲. تحکیم روابط با مصر و اردن.....
۲۵۸.....	۳. هم‌سویی با دولت‌های عربی حاشیه خلیج فارس.....
۲۵۹.....	۴. برجسته‌سازی داعش برای سرکوب حماس و توجیه حمله به غزه.....
۲۵۹.....	۵. تضعیف جبهه مقاومت.....
۲۶۰.....	۶. فرصت‌های دیگر.....
۲۶۱.....	منافع مشترک داعش و رژیم صهیونیستی.....
۲۶۴.....	رؤیای صهیونیست‌ها در عراق.....
۲۷۰.....	تهدید اصلی رژیم صهیونیستی.....
۲۷۳.....	داعش و ترکیه.....
۲۷۷.....	دلایل دوگانگی در سیاست‌های ترکیه نسبت به کردها.....
۲۷۸.....	ترکیه به دنبال گسترش مرزها.....
۲۷۹.....	داعش و ترکیه، تعامل یا تقابل.....
۲۸۲.....	مفاد معامله ترکیه با داعش.....
۲۸۷.....	نقش ترکیه در بحران سوریه.....
۲۸۸.....	اشتباه مستمر ترکیه.....
۲۸۹.....	سکوت آنکارا در قبال تحولات سوریه و عراق.....

۱. آیا داعش در مرزهای ترکیه ناامنی ایجاد می‌کند؟..... ۲۸۹
۲. عمل‌زدگی ترکیه در تحولات منطقه‌ای..... ۲۹۰
۳. آیا ترک‌ها با داعش معامله کرده‌اند؟..... ۲۹۱
۴. موضع مخالف دولت ترکیه در برابر ائتلاف ضد داعش..... ۲۹۱
۵. مذاکره سرویس‌های اطلاعاتی ترکیه با داعش..... ۲۹۱
۶. اعتراف یکی از معاونین البغدادی..... ۲۹۲
- داعش و روسیه..... ۲۹۵
- ماهیت سیاسی مبارزه با تروریسم..... ۲۹۷
- نگار ویژه روسیه به سوریه..... ۲۹۹
- چرایی حضور روسیه در سوریه..... ۲۹۹
- بیانیه مشترک نفت کشور..... ۳۰۱
- داعش و آسیای مرکزی فقط از..... ۳۰۵
- فقر، عاملی در افزایش مهاجرت جوانان آسیای مرکزی به روسیه..... ۳۰۵
- زمینه‌های حضور داعش..... ۳۰۶
- حضور داعش در آسیای مرکزی، توهین و اذیت..... ۳۰۸
- فعالیت ۵۷ هزار سایت..... ۳۰۹
- خطر داعش، قوی‌تر از طالبان..... ۳۰۹
- درة فرغانه و قاراتگین نقطه هدف..... ۳۱۰
- داعش و کشورهای عربی..... ۳۱۵
- نفوذ داعش به شش کشور عربی..... ۳۱۵
- کشورهایی که داعش در آنجا پایگاه فعال دارد..... ۳۱۵
- کشورهایی که عناصر داعش در آنجا حضور دارند..... ۳۱۶
- کشورهایی که داعش آنان را هدف قرار داده است..... ۳۱۶
- داعش و قطر..... ۳۱۷
- داعش و عربستان..... ۳۱۹
- داعش، تأمین‌کننده منافع عربستان..... ۳۲۰
- داعش و کویت..... ۳۲۱

۳۲۲.....	داعش و اردن.....
۳۲۳.....	داعش و القاعدة یمن.....
۳۲۴.....	داعش و مصر.....
۳۲۵.....	داعش و مغرب.....
۳۲۷.....	داعش و اروپا.....
۳۲۷.....	داعش و انگلستان.....
۳۳۰.....	تبعه انگلیسی عضو داعش عامل حمله انتحاری در عراق.....
۳۳۱.....	داعش و اسپانیا.....
۳۳۲.....	داعش و آمریکا.....
۳۳۲.....	داعش و آلمان.....
۳۳۵.....	داعش و شبه قاره.....
۳۳۵.....	داعش و هند.....
۳۳۷.....	داعش و پاکستان.....
۳۳۸.....	روایت‌ها از حضور داعش.....
۳۳۹.....	داعش و افغانستان.....
۳۴۳.....	داعش، طالبان و نبرد ایدنولوژیک قدرت.....
۳۵۱.....	داعش و جنوب شرق آسیا.....
۳۵۳.....	داعش و مالزی.....
۳۵۶.....	داعش و سنگاپور.....
۳۵۷.....	داعش و چین.....
۳۵۸.....	چینی‌ها در مبارزه با داعش.....
۳۵۹.....	داعش و فلیپین.....
۳۵۹.....	همکاری در مبارزه با داعش.....
۳۶۱.....	داعش و ائتلاف ضد آن.....
۳۶۵.....	ائتلاف کشورهای غربی تاکتیک یا راهبرد.....
۳۶۸.....	اهداف اصلی ائتلاف بین‌المللی.....
۳۷۰.....	دلایل موفق نشدن ائتلاف ضد داعش.....

نشست‌ها و گفت‌وگوهای ائتلاف ضد داعش.....	۳۷۷
۱. نشست جده.....	۳۷۷
۲. نشست پاریس.....	۳۷۸
۳. نشست شورای امنیت.....	۳۷۸
ائتلاف ضد داعش به نفع یا ضرر سوریه.....	۳۷۹
نتیجه‌گیری و جمع‌بندی.....	۳۸۳
کتابنامه.....	۳۸۹

مقدمه دکتر علی اکبر ولایتی

مشاور بین الملل حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای رحمته الله علیه، دبیر کل مجمع جهانی بیداری اسلامی
و وزیر اسبق امور خارجه ایران

در طول اعصار گذشته، در همه ابعاد به عنوان یکی از منابع قدرت برای ایجاد نظم و ثبات در روابط سیاسی و اجتماعی مطرح بوده است. در چنین حالی، «باورهای دینی» به حیات جامعه معنا بخشیده و مناسبات اجتماعی را ضابطه مند نموده و از این رهگذر زمینه تداوم حیات سیاسی جامعه را فراهم کرده است. با این حال، تفسیرهای گوناگون از دین موجب ظهور نحله‌های فکری مختلف و شکل‌گیری مذاهب و طوایف گوناگون شده که پیامد آن شقاق اجتماعی و ناپایداری سیاسی بوده است. اسلام در عین برخورداری از اتقان نظر و استحکام فلسفی و تربیتی کتاب آسمانی آن از هرگونه انحراف، از این قاعده مستثنا نیست.

تاریخ اسلام همواره شاهد فراز و فرودهای زیادی در حوزه تفکر دینی و اندیشه‌های اسلامی بوده و در این زمینه برداشت‌ها و نظریه‌های گوناگونی به خود دیده است. یکی از مهم‌ترین جریان‌های فکری تاثیرگذار و پرنفوذ جهان اسلام که در یکی دو قرن اخیر توانسته جنبش‌های سیاسی و اجتماعی زیادی را پدید آورد، جریان «سلفی‌گری» و تفکر بازگشت به «سلف صالح» است. این جریان با غیر خودی خواندن شیعه به عنوان «دگر» خود و تقویت اندیشه دوگانه «ما در مقابل آن‌ها» از راه دو قطبی کردن جهان اسلام و تعمیق شکاف بین شیعه و سنی، توانسته است انسجام اسلامی را مخدوش کرده و با ایجاد منازعه مذهبی، ثبات و امنیت در کشورهای اسلامی را برهم زند.

این نحله فکری تا قرن دوازدهم هجری، زمانی که «محمد بن عبد الوهاب» پیرایه‌های جدیدی را بر نظریه‌های «احمد بن حنبل» و «ابن تیمیه» افزود، از مرزهای دعوت و تبلیغ فراتر نرفت.

محمد بن عبدالوهاب که از حمایت اجداد آل سعود برخوردار بود، توانست دیدگاه‌های خود را در عربستان مطرح کند. او که از سوی پدر و برادر خود به داشتن افکار انحرافی متهم شده بود، به راحتی، حکم ارتداد و فرمان قتل کسانی که مانند او فکر نمی‌کردند را می‌داد. با قدرت گرفتن وی، افکار موسوم به وهابیت، با حمایت استعمار انگلیس، توسعه یافت و منشأ فجایع عظیمی شد که تا به امروز ادامه دارد. با شکل‌گیری سلفی‌های جدید که داعیه تشکیل حکومت و خلافت اسلامی را دارند، دو عنصر جهاد و سیاست در اولویت برنامه‌های آن‌ها قرار گرفت. این طرز تفکر از عربستان به هندوستان، که آن هنگام در اشغال انگلیسی‌ها بود، رسید و جریان «وهابی - تکفیری» ای در میان مسلمانان این کشور شکل گرفت. بعدها این جریان در میان جوامع اهل سنت به شکل‌های گوناگون، از جمله، اخوان المسلمین، ظهور کرد و رشد نمود. آنان وقتی وارد عرصه سیاست می‌شدند، هدف اصلی را گم کرده و با دسیسه استعمار، ضمن اصلی خود را شیعه و اهل سنتی که با آن‌ها هم‌خوانی نداشت قرار می‌دادند. به این ترتیب، «سلفی‌گری» به «وهابیت» و از وهابیت به «افراط‌گرایی» منجر شد.

افراط‌گرایی پدیده‌ای پیچیده است. اگر با اعتقادات مذهبی همراه شود، ابعاد خطرناکی به خود می‌گیرد. یکی از عوامل معرفتی این پدیده، استفاده ابزاری از دین و روایاتی است که حتی اعتبار آن‌ها مخدوش و غیر قابل استناد است. افراط‌گرایی بی‌تنها بُعد معرفتی ندارد، بلکه ابعاد سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، تربیتی، نهادی، تاریخی و بین‌المللی نیز دارد.

با گسترش موج «بیداری اسلامی»، که از حدود ده سال پیش آغاز شده، و تبلور جنبش‌های مردمی در جوامع مسلمان، جریان‌های انحرافی زمینه را برای موج سواری و ترویج افراط‌گرایی در میان جوانان مساعد دیدند. در واقع، دستگاه‌های امنیتی و سرویس‌های اطلاعاتی نظام سلطه، با همکاری کشورهای مرتجع منطقه، تلاش بی‌وقفه‌ای برای مهار بیداری اسلامی و انحراف این حرکت مبارک، که نویدبخش آینده‌ای روشن برای مردم غرب آسیا و شمال آفریقا بود، آغاز کرد. از این رو، با استفاده از جریان‌های فکری منحرف و متحجر منطقه، به‌ویژه جریان القاعده که پیوند عمیق نظری و عقیدتی با وهابیت دارد، گروه خشن و دهشتناکی با نام «داعش» را به وجود آوردند تا از این رهگذر به اهداف چندگانه‌ای چون مقابله با موج بیداری اسلامی در منطقه و جهان اسلام، حفظ امنیت رژیم صهیونیستی، به حاشیه بردن موضوع «فلسطین» به عنوان مهم‌ترین مسئله جهان اسلام، ایجاد محدودیت برای «مقاومت اسلامی» در منطقه، ترویج اسلام‌هراسی با محوریت اسلام سیاسی و انقلابی و مهم‌تر از همه، شیعه‌هراسی با محوریت ایران و حزب‌الله لبنان دست یابند.

داعش یا همان «دولت اسلامی عراق و شام»، یکی از گروه‌های سلفی - تکفیری است که در صحنه جنگ سوریه و عراق اعلام موجودیت کرد و هم‌اکنون در این دو صحنه حضور فعالی دارد. همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، در تاریخچه و تبارشناسی این جریان، پیش‌زمینه‌های معرفتی و هیجان‌های مذهبی نهفته است، اما نباید از نظر دور داشت که عوامل اقتصادی و اجتماعی نیز به همان میزان در شکل‌گیری این جریان‌ها مؤثر بوده‌اند. یکی از عوامل مهم اجتماعی، بروز افراط‌گری مذهبی و شکست ایدئولوژی‌های عرفی است. شکست ناسیونالیسم عربی در کشورهای منطقه، مانند آنچه در مصر و عراق اتفاق افتاد، موقعیت ظهور ایدئولوژی‌هایی که وعده رسیدن به آرزوها را می‌دهند، فراهم کرد. عامل دیگر، سیاست سرکوب و خودکامگی در نظام سیاسی و اجتماعی برخی کشورهاست. به‌عنوان مثال، توسعه ناپایدار عراق در دوران سیاه حکومت صدام تنها با سرکوب و خودکامگی پابرجا مانده بود و فقط این شیوه بود که می‌توانست میان نیروهای قبیله‌ای، حکومتی و مذهبی تعادل برقرار کند. تردید در رای‌گردانی کردها از رژیم بعث عراق با سرکوب و بمباران دائمی آن‌ها همراه بود. از این‌رو، به سبب فروپاشی رژیم و محو آثار استبداد، عقده‌های فروخته در گلو به یک‌باره سر باز کرد و میل به افراط در توهین‌های از بند رسته غلیان نمود.

یکی دیگر از عوامل بروز پدیده شوم افراط‌گرایی، فساد مالی و اقتصادی است. کشور عراق در این باره بسیار اهمیت دارد. عراق در دوره صدام نزدیک به یک دهه درگیر جنگ علیه ایران بود که بعد از جنگ، وام‌های کلانی برای نوسازی وارد اقتصاد این کشور شد. معلوم است که در چنین موقعیتی، بخش چشمگیری از وام‌ها به دست مردم نمی‌رسد، بلکه مستقیم به دست افراد بانفوذ و فرزندان آنان رسیده و سپس وارد چرخه ناکارآمد و فسادانگیز اقتصاد کشور می‌شود. مسئله‌ای که خشم و نفرت عمومی را به همراه دارد و عصیان و افراط از نشانه‌های بروز آن است.

نظر به مبنای فقهی و کلامی سلفی‌گری، که «عقل‌ستیزی» و «ظاهرگرایی» از شاخصه‌های اصلی آن می‌باشند، سلفی‌ها عقاید خود را در جوامعی مطرح می‌کنند که از عقلانیت و «تمدن اسلامی» بهره کمتری برده و از لحاظ فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نیز دارای استضعاف بیشتری باشند.

دخالت کشورهای بیگانه خود عاملی مهم در شکل‌گیری پدیده نامبارک افراط‌گرایی در منطقه است. این دخالت‌ها جز در سایه همکاری و حمایت دولت‌های مرتجع عرب و غیرعرب منطقه از تروریسم و جریان تکفیر، امکان‌پذیر نیست. مدارس دینی این جریان در افغانستان و پاکستان و جذب هزاران جوان و نوجوان از خانواده‌های فقیر در آسیای میانه و قفقاز، حمایت از خطبای وهابی طرف‌دار

افراط و تکفیر در کشورهای عربی و اروپایی، خرید میلیون‌ها دلار اسلحه برای گروه‌های جهادی تندرو و تکفیری، برپایی اردوگاه‌های نظامی غیررسمی در یمن، لیبی، صحرای آفریقا، موریتانی و غیر آن، همه و همه از عوامل تشدید افراط‌گرایی در منطقه به‌شمار می‌رود.

البته، نباید نیهیلیسمی را که پشت داعش پنهان شده نادیده گرفت. این ذهنیت در نتیجه سرخوردگی از موقعیت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و حتی ایدئولوژیکی شکل می‌گیرد. افراط‌گرایی دینی همواره در طول تاریخ وجود داشته و تنها مختص اسلام نیست؛ حتی از دنیای اسلام هم آغاز نشده است. گاه به اشتباه یا عمد افراط‌گرایی به اسلام نسبت داده می‌شود، در صورتی که اسلام‌گرایی لزوماً با افراط‌گرایی همراه نیست و می‌تواند به‌عنوان مرامی سیاسی و اجتماعی پذیرفته شود. اصولاً هر مرامی که به افراط دچار شود، احتمال توسل به خشونت در آن بیشتر می‌شود و به جریانی افراط‌گرا تبدیل می‌گردد؛ خواه این مرام، مذهبی یا غیر مذهبی و نشئت گرفته از دیگر دیدگاه‌های اعتقادی باشد.

شناخت سلفی‌گری در اندیشه تاریخی صورت‌بندی‌های اجتماعی به آن دلیل ضرورت دارد که این فرقه تا کنون به‌جز «سلبیت» هیچ اقدام مثبتی از خود بروز نداده و تا کنون نیز هیچ نهاد منسجم ایجابی تولید نکرده است. سلفی‌گری تنها با تار شکنی می‌کند، بدون آنکه در پی ایجاد نظم جدیدی باشند. در واقع، سلفی‌گری، با قدرت تخریب، بخشی تمدن‌سوز است نه تمدن‌ساز.

بنابراین، کالبدشکافی داعش به‌عنوان جریانی افراط‌گرا ضرورتی مضاعف یافته است، آن هم در موقعیتی که بیش از پنج سال مردم سوریه و نظام سیاسی آن به‌عنوان سنگری تسخیرناپذیر در جبهه مقاومت را درگیر اقدامات تروریستی خود نموده، متجاوز از سه سال آرامش و صلح در عراق را به گروگان گرفته و با حملات تروریستی، بخش‌هایی از خاک این کشور را به اشغال خود درآورده است. اکنون نیز خطر حضور داعش در یمن به‌شدت احساس و تحرکات عمده آن در افغانستان گزارش می‌شود. این پویش کمک خواهد نمود تا با جهت‌یابی حرکت آینده این جریان تروریستی بر قدرت بازدارندگی خود در برابر امواج مخرب آن بیفزاییم و امنیت کشور را تضمین نماییم.

کتاب پیش‌رو تلاش محققانه‌ای است که جریان خطرناک داعش را در حوزه‌های گوناگون فکری و عملی از زوایای مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی تاریخی و بین‌المللی بررسی کرده و سنجیده است که می‌تواند منبع ارزشمندی برای محققان و اصحاب رسانه باشد.

علی اکبر ولایتی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا... لَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا (نساء: ۹۴).

ای کسانی که ایمان آورده‌اید... به کسی که نزد شما اظهار صلح و اسلام می‌کند، نگویید تو مؤمن [مسلمان] نیستی.

مقدمه نویسنده

افراطی‌گری پدیده‌ای پیچیده است که اگر با اعتقادات دینی همراه شود برای آن ابعاد بسیاری می‌توان برشمرد. درونیم، افراط‌گرایی دینی فقط مسئله‌ای معرفتی نیست، بلکه مسئله‌ای اجتماعی، رفتاری، تربیتی، اقتصادی، فرهنگی، تاریخی و بین‌المللی است؛ برای مثال، یکی از عوامل معرفتی در این زمینه، استفادهٔ ابروری از دین و روایاتی است که حتی اعتبار قابل اتکایی هم ندارند. در این باره می‌توان به استفادهٔ داعش از نام «دلق» برای نشریه‌شان اشاره کرد. دابق نام یکی از روستاهای سوریه در منطقهٔ «حلب» است. این نام از روایتی از «ابوهریره»، به نقل از صحیح مسلم، جلد ۴۱، حدیث ۶۹۲۴ گرفته شده است که از پیامبر اسلام ﷺ نقل می‌کند قیامت روی نمی‌دهد تا رومیان، یعنی غربی‌ها، در دابق فرود آیند و سپاهی از مردمان زمین از مدینه برای مقابله با آن‌ها به دابق بشتابند. پس، زمینه‌های معرفتی و هیجانی مذهبی چشمگیری در تحلیلی و تبارشناسی این جریان‌ها وجود دارد، ولی به همان میزان عوامل اقتصادی و اجتماعی نیز در شکل‌گیری آن‌ها مهم است. یکی از عوامل اجتماعی ایجاد افراط‌گرایی دینی، شکست جهان‌بینی‌های عرفی است. خلاهایی که در نتیجهٔ شکست یک جهان‌بینی ناسیونالیستی، مثل شکست «ناصریسم» در مصر، ایجاد می‌شود، موقعیت ظهور جهان‌بینی‌هایی که وعدهٔ رستگاری می‌دهند را فراهم می‌کنند. یکی از عوامل اقتصادی به وجود آمدن افراط‌گرایی دینی در کشورها، ایجاد فساد در دولت عهده‌دار نوسازی است. کشور عراق از این نظر نمونهٔ بسیار جالبی است. در عراق صدام نزدیک به یک دهه درگیر جنگ علیه ایران بود و پس از جنگ، برای نوسازی وام‌های کلانی وارد سیستم این کشور شد. معلوم است که در چنین شرایطی وام‌ها به دست مردم نمی‌رسد، بلکه در اختیار متنفذان و فرزندان آنان قرار می‌گیرد و وارد سیستم ناکارآمد فساد می‌شود. این فساد خود باعث عصبانیت و نفرت است و زمینه‌ای را ایجاد می‌کند تا دیگر نفرت‌ها سر باز کنند.

عامل اجتماعی و سیاسی دیگر، «استبداد» است. استبداد و سرکوب در رژیم صدام را در نظر بگیرید. توسعه ناپایدار موجود در عراق تنها با سرکوب و استبداد سرپا مانده بود و با این سرکوب تعادلی بین قدرت‌های قبیله‌ای، قدرت‌های حکومتی و قدرت‌های مذهبی ایجاد شده بود. وقتی سرکوب و استبداد از میان رفت، عقده‌ها سر باز کرد.

از سوی دیگر، مداخلات کشورهای خارجی در این منطقه نیز یکی دیگر از عوامل ویژه است و جای خود را دارد. در این زمینه نباید حمایت دولت‌های مرتجع نفتی منطقه از افراط‌گرایی دینی را فراموش کرد. افزون‌بر آن، دیگر تعارضات را نیز باید جدی گرفت. در عراق یکی از وجوه تولید داعش را باید در تعارض کُرد-عرب دید. یکی دیگر از عوامل، راهبردهای کنشگران فردی است. در موج انقلاب‌های مدی، که در بیداری اسلامی شکل گرفت، موج‌سوارانی ایجاد شدند که اکنون به افراط‌گرایی دامن می‌زنند. همچنین، نمی‌توان نیهیلیسم موجود در پشت داعش را نادیده گرفت. نیهیلیسم در نتیجه سرخوردگی از وضعیت اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی ایدئولوژیک شکل می‌گیرد. افراط‌گرایی دینی در تاریخ وجود داشته است و در تاریخ معاصر هم نه‌تنها مختص اسلام نیست، بلکه از دنیای اسلام هم آغاز نشده است. گاه به اشتباه افراط‌گرایی اسلام‌یسم تعبیر می‌شود، در صورتی که اسلام‌یسم و اسلام‌گرایی الزاماً افراط‌گرایی دینی نیست و می‌تواند مرامی سیاسی و اجتماعی باشد. وقتی مرامی دچار «رادیکالیسم» می‌گردد، احتمال خشونت آن بالا می‌رود و تبدیل به افراط‌گرایی می‌شود؛ چه مذهبی، چه غیرمذهبی. دیگر جهان‌بینی‌ها.

کالبدشناسی جریان افراط‌گرای داعش در وضعیتی که بیش از پنج سال مردم و نظام سیاسی سوریه را درگیر اقدام‌های تروریستی کرده است و بیش از سه سال از درگیری مسلحانه و اشغال مناطقی از عراق می‌گذرد و خطر حضور آنان در یمن محتمل است و تحرکات عملی آنان در افغانستان گزارش می‌شود، ضرورت مضاعف یافته است.

در پایان، شایسته است از همکاری آقای مهدی بیطرفان که در آماده کردن مجموعه پیش‌رو یاری‌رسان ما بود. و برای ارتقای کیفی آن تلاش چشمگیری داشته‌اند، صمیمانه قدردانی و سپاسگزاری نمایم. امید است این مجموعه استفاده دانش‌پژوهان و محققان را در پی داشته باشد و خداوند متعال توفیق تألیف دیگر دفاتر را به این جانب عنایت فرماید.

سیدرضا صدرالحسینی